

MINISTARSTVO ZNANOSTI
I OBRAZOVANJA
REPUBLIKE HRVATSKE

Agencija za odgoj i obrazovanje

ŽUPANIJSKO NATJECANJE IZ BIOLOGIJE 2024.

5. skupina
(3. razred SŠ)

Zaporka natjecatelja			
SUDIONIK NATJECANJA U (zaokružiti)	ZNANJU		PROJEKTU
USPJEH NA NATJECANJU	Ukupan mogući broj bodova	Broj postignutih bodova	Postotak riješenosti
	50		
Potpisi članova povjerenstva			
1.			
2.			
3.			
Mjesto		Datum	29. veljače 2024.

Napomena:

Za rješavanje pisane zadaće imaš na raspolaganju **90 minuta**.

Odgovori se upisuju isključivo u Obrazac za odgovore. Moraju biti napisani isključivo **plavom kemijskom olovkom**. Oni napisani grafitnom ili kemijskom olovkom koja se može brisati, neće se uzimati u obzir pri bodovanju kao ni odgovori koji nisu čitko i jasno napisani.

Odgovori u Obrascu **ne smiju** se prepravljati ili brisati korektorom. **Ispravljeni odgovori neće biti vrednovani.**

Za vrijeme pisanja zadaće nije dopuštena uporaba mobitela ni napuštanje prostorije u kojoj se provodi natjecanje.

Pri rješavanju zadataka možeš upotrebljavati prazne prostore u pisanoj zadaći, ali se te bilješke ni rješenja **neće bodovati**. Bodovat će se **isključivo rješenja upisana u Obrazac za odgovore**.

Ukupan broj bodova za pojedini zadatak naznačen je u polju uz svaki zadatak.

Ova stranica pisane zadaće pričvršćuje se uz Obrazac za odgovore.

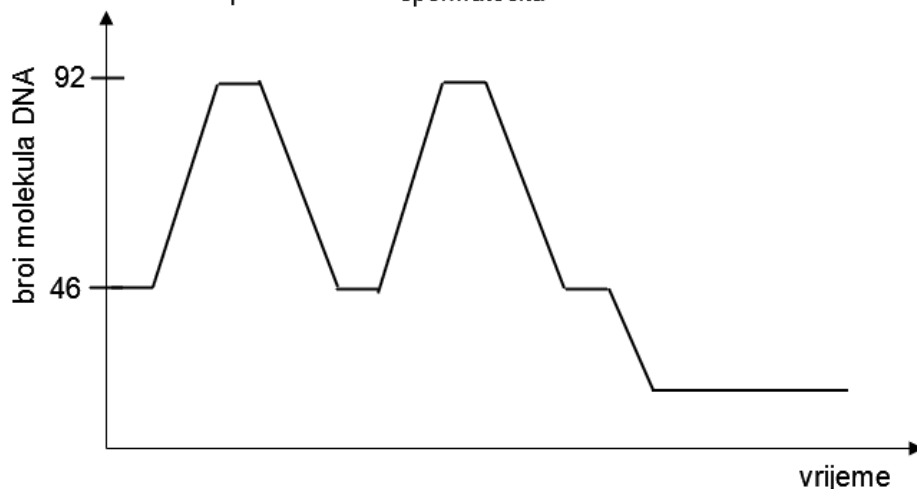

I SKUPINA ZADATAKA

U sljedećim zadacima pažljivo pročitaj uvodni tekst, promotri priložene slike, sheme ili grafičke prikaze te odgovore na postavljena pitanja upiši u Obrazac za odgovore. Broj bodova naveden je uz svaki zadatak. Djelomično točno riješen zadatak također donosi bodove.

Graf prikazuje promjenu brojnosti molekula DNA u stanicama tijekom razvoja spermija koji se odvija kroz sljedeće stadije:

spermatogonija → primarna spermatocita → sekundarna spermatocita → spermatida $\xrightarrow{\text{sazrijevanje}}$ spermij

1. pitanje

7

1.

I. Koliko se molekula DNA nalazi u stanicama tijekom G1 faza?

II. Na temelju grafa odredi je li pojedina stanica diploidna ili haploidna tako da u tablicu uz nazive stanica napišeš oznaku n ili $2n$.

	stanica	broj setova kromosoma
a)	spermatogonija	
b)	primarna spermatocita	
c)	sekundarna spermatocita	
d)	spermatida	
e)	spermij	

III. Koje dvije vrste stanica u spermatogenezi nastaju procesom mitoze?

IV. Koja stanica u spermatogenezi ima haploidan broj dvostrukih kromosoma?

V. U kojemu se organu odvija sazrijevanje spermija?

2.	<p>Pročitaj opise različitih scenarija vezanih uz razmnožavanje te odgovori na pitanja.</p> <p>I. Konj ($2n = 64$) i magarac ($2n = 62$) dvije su različite vrste koje pripadaju istom rodu, <i>Equus</i>. Parenjem ženke konja (kobile) i mužjaka magarca nastaje križanac koji se zove mula. Koliko kromosoma u tjelesnim stanicama ima mula?</p> <p>II. Neplodnost mule posljedica je neparnoga broja kromosoma zbog čega nakon mejoze u većini slučajeva nastaju nefunkcionalne gamete s nepotpunim setom kromosoma. No zabilježeni su rijetki slučajevi kad je ženka mule dobila potomstvo. Znanstveno objašnjenje leži u hibridogenezi i klonalnome razmnožavanju, koje opisuje da u mula dolazi do nastanka gameta isključivo iz majčinoga genoma, bez rekombinacije, dok se očev genom odbacuje. Koliko su kromosoma imale gamete mule nastale na taj način?</p> <p>III. U pčela medarica ($2n = 32$) ženke radilice razvijaju se iz oplođenih jajašaca, a mužjaci trutovi iz neoplođenih jajašaca.</p> <p>a) Koliko kromosoma imaju tjelesne stanice trutova?</p> <p>b) Koliko kromosoma imaju tjelesne stanice radilica?</p> <p>IV. Mandarina ($2n = 18$) je vrsta agruma koja je bila predmet istraživanja. U nekih skupina agruma pogreške u mejozi dovode do nastanka diploidnih gameta. Kad se diploidna gameta oplodi drugom diploidnom gametom nastaju uglavnom stabilni tetraploidi. Koliko kromosoma ima tetraploid mandarine?</p> <p>V. Koji je od opisanih događaja primjer nespolnoga razmnožavanja?</p> <p>a) parenje kobile i magarca</p> <p>b) parenje mule i magarca</p> <p>c) nastanak radilica</p> <p>d) nastanak trutova</p> <p>e) nastanak tetraploidne mandarine</p>	<table><tr><td>2. pitanje</td></tr><tr><td>5</td></tr></table>	2. pitanje	5
2. pitanje				
5				

Shema prikazuje dio ciklusa kruženja dušika u prirodi, a slovima A, B i C označeni su različiti organizmi.

```

graph TD
    C((C)) -- R --> NO3[NO3-]
    NO3 -- Z --> N2[N2]
    N2 -- Y --> NH4[NH4+]
    NO2[NO2-] -- X --> NO3
    A((A)) -- P --> NH4
    C -.-> B((B))
    B -.-> A
    
```

I. Iako 78 % atmosferskoga zraka čini elementarni dušik biljke ga u tome obliku ne mogu iskoristiti. Skupini biljaka iz porodice mahunarki (Fabaceae) u tome pomažu bakterije koje na korijenu mahunarki stvaraju kvržice. Kojim je slovom na shemi označen proces kojim te bakterije omogućavaju biljkama korištenje dušikom?

3. pitanje

9

	<p>II. Što najbolje opisuje vezu između dušikovih bakterija i mahunarki?</p> <ol style="list-style-type: none"> komenzalizam amenzalizam predatorstvo mutualizam parazitizam <p>III. Koje slovo na shemi označava organizme koji imaju najviše energije na raspolaganju?</p> <p>IV. U koje biološki važne organske spojeve (makromolekule) biljke ugrađuju dušik?</p> <p>V. Kojim pojmom opisujemo proces označen slovom Z na shemi?</p> <ol style="list-style-type: none"> asimilacija nitrifikacija amonifikacija denitrifikacija fiksacija dušika <p>VI. Kojim je slovom na shemi označen proces kojim se oslobađa energija za kemosintezu?</p> <p>VII. Kako nazivamo organizme označene slovom A s obzirom na njihovu ulogu u hranidbenim odnosima?</p> <p>VIII. Kako se naziva proces fiksacije ugljika u biljaka?</p> <p>IX. Koja od navedenih tvari u biljnome organizmu sadržava dušik?</p> <ol style="list-style-type: none"> nektar celuloza vosak glukoza klorofil 	
--	--	--

Slika prikazuje građu alveole i kapilare koja je obaviija. Prouči sliku i odgovori na pitanja.

4. pitanje

6

The diagram illustrates the structure of an alveolus and a surrounding capillary. The alveolus is a large, sac-like structure with a thin wall, containing several small, oval-shaped cells (alveolar cells) with nuclei. The capillary is a smaller, tube-like structure with a thicker wall, containing several red blood cells (erythrocytes) with nuclei. The partial pressures of CO_2 and O_2 are indicated for both the alveolus and the capillary.

Alveolus partial pressures:

$$p(\text{CO}_2) = 46 \text{ mmHg}$$
$$p(\text{O}_2) = 40 \text{ mmHg}$$

Capillary partial pressures:

$$p(\text{CO}_2) = 40 \text{ mmHg}$$
$$p(\text{O}_2) = 100 \text{ mmHg}$$

I. Na slici u Obrascu za odgovore strelicom označi smjer toka krvi kroz krvnu žilu.

	<p>II. Kako se mijenja ukupan tlak unutar alveole tijekom procesa disanja?</p> <ol style="list-style-type: none"> Kad je volumen alveole najveći, tlak unutar alveole ima najveću vrijednost. Na početku udisaja tlak je plinova unutar alveole najmanji. Smanjenjem volumena alveole smanjuje se tlak plinova u alveoli. Stežanjem mišića dijafragme tlak plinova u alveolama raste. Opuštanjem međurebrenih mišića tlak plinova u alveolama raste. <p>III. Koji odgovor prikazuje točan odnos parcijalnih tlakova kisika i ugljikovog dioksida u normalnim fiziološkim uvjetima između alveola i krvne plazme kapilare koja obavlja alveolu?</p> <ol style="list-style-type: none"> $p(\text{CO}_2)_{\text{alveole}} > p(\text{CO}_2)_{\text{krvna plazma}}$ $p(\text{O}_2)_{\text{alveole}} < p(\text{O}_2)_{\text{krvna plazma}}$ $p(\text{O}_2)_{\text{alveole}} < p(\text{CO}_2)_{\text{alveole}}$ $p(\text{O}_2)_{\text{alveole}} > p(\text{CO}_2)_{\text{alveole}}$ $p(\text{O}_2)_{\text{krvna plazma}} > p(\text{CO}_2)_{\text{krvna plazma}}$ <p>IV. Koji prikaz točno prikazuje prijenos plinova tijekom disanja?</p> <ol style="list-style-type: none"> alveola $\text{CO}_2 \rightarrow$ krvna plazma $\text{CO}_2 \rightarrow$ eritrocit alveola $\text{O}_2 \rightarrow$ krvna plazma $\text{O}_2 \rightarrow$ eritrocit krvna plazma $\text{CO}_2 \rightarrow$ eritrocit $\text{CO}_2 \rightarrow$ alveola krvna plazma $\text{O}_2 \rightarrow$ eritrocit $\text{O}_2 \rightarrow$ alveola eritrocit $\text{O}_2 \rightarrow$ krvna plazma $\text{O}_2 \rightarrow$ alveola <p>V. Kako se zovu krvne žile koje dovode oksigeniranu krv u srce?</p>	
--	---	--

5. pitanje

3

Slika prikazuje pokus u kojem je izdubljena mrkva postavljena u staklenu čašu s otopinom glukoze A koncentracije 0,5 mol/L. Izdubljeni dio mrkve ispunjen je otopinom glukoze B koncentracije 1 mol/L. Prouči sliku i odgovori na pitanja.

I. Do kakve će promjene doći ostavimo li ovako pripremljen pokus 24 sata?

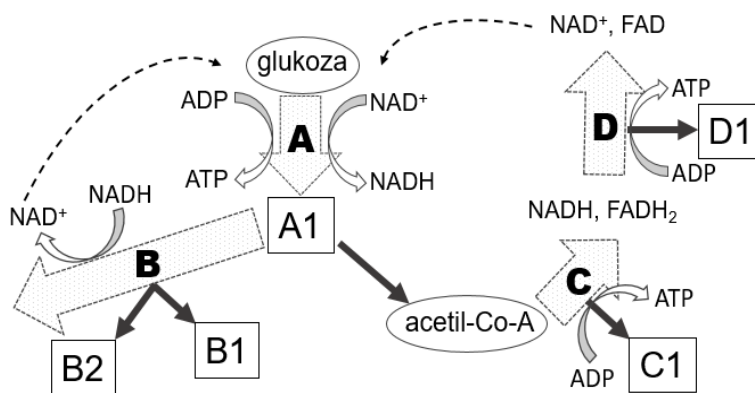
- molekule vode prelazit će iz otopine A u otopinu B
- molekule vode prelazit će iz otopine B u otopinu A
- molekule glukoze prelazit će iz otopine A u otopinu B
- molekule glukoze prelazit će iz otopine B u otopinu A
- molekule vode i molekule glukoze neće prelaziti iz jedne u drugu otopinu

II. U kakvome će odnosu biti koncentracije vode odnosno glukoze u otopini A na početku pokusa i nakon 24 sata? **Dva su odgovora točna.**

	početna koncentracija otopina A		konačna koncentracija otopina A
a)	glukoza	>	glukoza
b)	glukoza	<	glukoza
c)	glukoza	=	glukoza
d)	voda	>	voda
e)	voda	<	voda
f)	voda	=	voda

Shema prikazuje mehanizam biokemijskih procesa u biljnoj stanici. Oznakama A, B, C i D označeni su pojedini kemijski procesi, a oznakama A1, B1, B2, C1, D1 produkti odgovarajućih kemijskih procesa. Prouči shemu i odgovori na pitanja.

6. pitanje
8

I. Koja oznaka odgovara kemijskom procesu u kojemu nastaje najviše molekula ATP-a po molu glukoze?

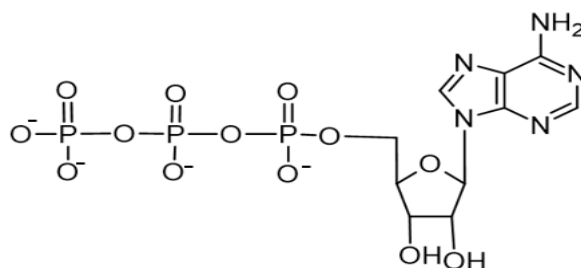
6. II. U mnogih prokariota nalazimo mehanizam reakcija istovjetan mehanizmu prikazanom na shemi. Navedi oznake kemijskih procesa koje nalazimo u prokariota obligatnih anaeroba, redoslijedom kojim se ti procesi odvijaju.

III. Koja oznaka odgovara završnoj fazi procesa proizvodnje vina?

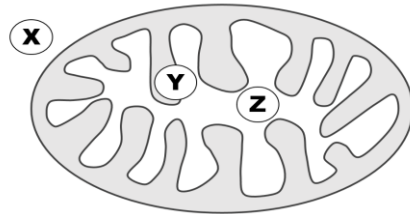
IV. Koja oznaka odgovara produktu koji je građen od 3 C-atoma?

V. Koja oznaka odgovara produktu koji NE sadržava ugljik?

VI. Na slici se nalazi strukturna formula molekule adenozin-trifosfata. Zaokruži visokoenergetske kemijske veze molekule adenozin-trifosfata prikazane na slici.

VII. Na donjoj su skici slovima X, Y i Z označeni različiti reakcijski prostori unutar stanice tj. organele. Svakomu kemijskom procesu iz sheme na početku ovoga zadatka dodijeli odgovarajući reakcijski prostor s donje skice.

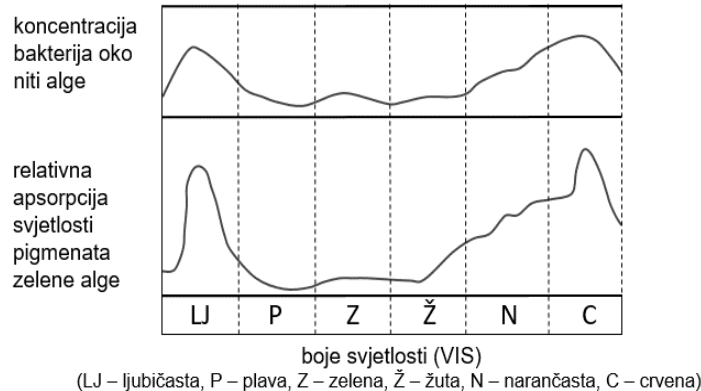

oznaka kemijskoga procesa	A	B	C	D
oznaka reakcijskoga prostora				

VIII. Kako se naziva reakcijski prostor označen slovom Y?

- a) matriks
- b) citosol/citoplazma
- c) vanjska membrana
- d) tilakoidna membrana
- e) unutarnja membrana

U eksperimentu su nitaste zelene alge stavljene u otopinu s jednom vrstom heterotrofnih bakterija. Alge su zatim po dužini niti osvijetljene svjetlošću vidljivoga dijela spektra različitih boja svjetlosti, a nakon sat vremena zabilježena je koncentracija bakterija duž niti alge.

7.

I. S obzirom na rezultate eksperimenta što možemo zaključiti o vrsti bakterija koja je u njemu korištena?

II. Koji dio vidljivoga dijela spektra najviše apsorbiraju pigmenti alge?

III. Bez koje se vrste pigmenta u zelenim algama fotosinteza NEĆE odviti?

- a) klorofila a
- b) klorofila b
- c) klorofila c1
- d) klorofila c2
- e) klorofila d

IV. U koja tri područja vidljivoga dijela spektra očekuješ najveću stopu fotosinteze?

7. pitanje

4

Marina je istraživala ovisnost aktivnosti enzima o temperaturi reakcijske smjese. Pripremila je sedam reakcijskih smjesa (sedam epruveta označenih s E1 – E7). U svakoj epruveti nalazila se ista koncentracija supstrata i enzima. Svaku je epruvetu 30 minuta držala na željenoj temperaturi kao što je prikazano u tablici. Nakon 30 minuta izmjerila je koncentraciju supstrata u svakoj epruveti.

Oznaka epruvete	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7
$t (^{\circ}\text{C})$	10	20	30	40	50	60	70
c (supstrata) (mol /L)	0,90	0,85	0,75	0,25	0,02	0,50	0,95

I. Linijskim grafom prikaži dobivene rezultate istraživanja.

II. Enzimi djeluju na principu ključ-brava. Što u radu enzima predstavlja ključ, a što bravu?

	ključ	brava
a)	supstrat	produkt
b)	supstrat	aktivno mjesto enzima
c)	produkt	aktivno mjesto enzima
d)	produkt	supstrat
e)	aktivno mjesto enzima	supstrat

8.

III. Koji je pravilan opis grafičkoga prikaza rezultata istraživanja?

- a) utjecaj koncentracije supstrata na aktivnost enzima
- b) utjecaj koncentracije enzima na koncentraciju supstrata
- c) utjecaj temperature reakcijske smjese na aktivnost enzima
- d) utjecaj aktivnosti enzima na temperaturu reakcijske smjese
- e) utjecaj koncentracije supstrata na temperaturu reakcijske smjese

IV. Što je zavisna, a što kontrolna varijabla istraživanja?

- a) zavisna je temperatura, a kontrolna je koncentracija enzima
- b) zavisna je koncentracija produkta, a kontrolna je temperatura
- c) zavisna je temperatura, a kontrolna je koncentracija supstrata
- d) zavisna je koncentracija supstrata, a kontrolna je koncentracija enzima
- e) zavisna je koncentracija enzima, a kontrolna je koncentracija produkta

V. Što iz istraživanja možemo zaključiti o aktivnosti ovoga enzima?

- a) Enzim je najaktivniji pri 70 °C.
- b) Enzim je najaktivniji pri 50 °C.
- c) Aktivnost enzima ne ovisi o temperaturi reakcijske smjese.
- d) Aktivnost enzima najveća je pri sobnoj temperaturi.
- e) Ako ovaj enzim djeluje u ljudskome tijelu, njegova se aktivnost smanjuje povećanjem tjelesne temperature.

VI. Pri kojoj je temperaturi koncentracija produkata u trenutku mjerenja bila najveća?

8. pitanje
8